

Araştırma makalesi / Research article • DOI: 10.48071/sbuhemsirelik.1659387

Hemşirelerin Zaman Yönetimine İlişkin Tutumlarının İncelenmesi: Tanımlayıcı Bir Çalışma¹

Examining Nurses' Attitudes Towards Time Management: Descriptive A Study¹

Semanur Kumral ÖZÇELİK² , Kadriye ÖZKOL KILINÇ³ , Zülfünaz ÖZER⁴ , Havva ÖZTÜRK³ ,
Ayşe Nefise BAHÇECİK⁴

Yazarların ORCID numaraları / ORCID IDs of the authors:

S.K.Ö. 0000-0003-0379-0936; K.Ö.K. 0000-0003-4227-7422;

Z.Ö. 0000-0002-2431-2346; H.Ö. 0000-0001-8515-6263;

A.N.B. 0000-0002-5290-1017

¹Bu çalışma 23-25 Mayıs 2024 yılında Eskişehir'de düzenlenen

4. Ulusal Hemşirelikte Yönetim Kongresinde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

²Marmara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü, İstanbul³Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü, Trabzon⁴İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, İstanbul**Sorumlu yazar / Corresponding author:** Semanur Kumral ÖZÇELİK

E-posta: snkozcelik@gmail.com

Geliş tarihi / Date of receipt: 17.03.2025**Kabul tarihi / Date of acceptance:** 13.04.2025**Atıf / Citation:** Özçelik, S. K., Özkol Kılınç, K., Özer, Z., Öztürk, H. ve Bahçecik, A. N. (2025). Hemşirelerin zaman yönetimine ilişkin tutumlarının incelenmesi: Tanımlayıcı bir çalışma. *SBÜ Hemşirelik Dergisi*, 7(2), 137-144. doi: 10.48071/sbuhemsirelik.1659387**ÖZ**

Giriş: Zaman, karmaşık sağlık bakım ortamında birden fazla işi aynı anda yaparak bazı kararlar almak zorunda kalan hemşireler için yönetilmesi gereken değerli bir kaynaktır.

Amaç: Araştırma, hemşirelerin zaman yönetimine ilişkin tutumlarını ve etkileyen faktörleri belirlemek amacıyla yapılmıştır.

Yöntem: Tanımlayıcı ve kesitsel nitelikteki araştırma, Nisan 2024 yılında Doğu Karadeniz Bölgesinde bir üniversite hastanesinde çalışmakta olan 266 hemşire ile gerçekleştirilmiştir. Veriler, Bilgi Formu, Hemşirelerin Zaman Yönetimine İlişkin Tutum Ölçeği ile toplanmış ve t test, Mann-Whitney U test, Kruskal-Wallis H test ve Pearson Korelasyon Analizi ile değerlendirilmiştir.

Bulgular: Çalışmada, hemşirelerin çoğunluğu kadın (%85,7), lisans mezunu (%65,4) olup sadece %7,9'u zaman yönetimine ilişkin eğitim almıştır. Hemşirelerin %28,9'u zamanlarını etkili kullanamadıklarını ve bunun başlıca nedeninin iş yoğunluğu (%11,3) ve nöbetler (%6,8) olduğunu belirtmiştir. Yoğun ve stresli ortam (%57,1), kaynak yetersizliği (%57,5) hemşirelerin işyerinde zamanlarını kötü kullanmalarına neden olan öncelikli faktörlerdir. Ölçek toplamı ve zamanı planlama, zamanı etkili kullanma, zaman tuzakları, zaman kullanımının sonuçları alt boyut puanları ise sırasıyla; $3,78 \pm 0,33$; $4,17 \pm 0,51$; $4,33 \pm 0,51$; $2,23 \pm 0,76$; $3,82 \pm 0,41$ 'dir. Yönetici hemşirelerin ve zamanını etkin kullandığını düşünen hemşirelerin ölçek toplamı puanları daha yüksek bulunmuştur ($p < 0,05$).

Sonuç: Hemşirelerin zaman yönetimine ilişkin tutumları olumludur, ancak kaynak yetersizliği zamanlarını kötü kullanmalarına neden olan faktörler arasında ilk sırada yer almaktadır. Ayrıca her üç hemşireden biri zamanını etkili kullanmadığını, bu durumun nöbetler ve iş yoğunluğuna bağlı olduğunu belirtmiştir. Bu kapsamda kurumda hemşireler için sağlıklı çalışma ortamı standartları arasında yer alan "hemşire iş yükü" ve "uygun fiziki koşullar ve yeterli araç-gereç" standartlarına yönelik iyileştirmeler yapılabilir, zaman yönetimi ve iş yaşamı dengesini sağlamaya yönelik eğitimler verilebilir.

Anahtar Kelimeler: Hastane; hemşire; zaman yönetimi.

ABSTRACT

Introduction: Time is a valuable resource that nurses, who have to multitask to make decisions in complex health care settings, need to manage.

Aim: To determine nurses' attitudes towards time management and the affecting factors.

Methods: This descriptive and cross-sectional study was conducted with 266 nurses from a university hospital in Northeastern Turkey in April 2024. Data were collected with the Information Form, Nurses' Attitudes Towards Time Management Scale and evaluated with t-test, Mann-Whitney U, Kruskal-Wallis H tests and Pearson Correlation Analysis.

Results: Most nurses were female (85.7%), had bachelor's degrees (65.4%) and only 7.9% received time management training. 28.9% told they were unable to use their time effectively, the main reason being workload (11.3%) and shifts (6.8%). Intense and stressful environment (57.1%) and lack of resources (57.5%) were the primary factors causing nurses to use their workplace time poorly. Scale total and subscale scores for planning time, using time effectively, time traps, and time use consequences were 3.78 ± 0.33 , 4.17 ± 0.51 , 4.33 ± 0.51 , 2.23 ± 0.76 , and 3.82 ± 0.41 , respectively. Nurse managers and nurses who believed they used their time effectively had higher total scale scores ($p < 0.05$).

Conclusion: Nurses had positive attitudes towards time management but lack of resources caused them to use time poorly. One-third of nurses reported not using their time effectively, this being due to shifts and work intensity. Of the healthy working environment standards for nurses, "nurse workload" and "physical conditions and available equipment" can be improved, and trainings can be provided to ensure good time management and work-life balance.

Keywords: Hospital; nurse; time management.

Bu eser, Creative Commons Atıf-Gayri Ticari 4.0 Uluslararası Lisansı ile lisanslanmıştır.

Giriş

Zaman, herkesin aynı ölçüde sahip olduğu ancak farklı şekillerde değerlendirdiği son derece kıymetli ve benzersiz bir kaynaktır. Böyle bir kaynağın verimli kullanılması ancak onun etkin bir şekilde yönetimi ile mümkün olabilir (Sabuncuoğlu, Kaymaz ve Paşa, 2016). Zaman yönetimi, belirli bir zaman diliminde iş ve etkinliklerin yönetilmesini, zamanın en uygun ve anlamlı şekilde kullanılmasını (Tutar, 2020), hedef belirleme ve planlama gibi bir dizi beceride ustalaşarak istenilen sonuçların elde edilmesini ifade etmektedir. Zamanı doğru bir şekilde yönetmek ve organize etmek, işlerimizi daha az çaba sarf ederek ve daha hızlı bir şekilde bitirmemizi sağlarken, aynı zamanda fırsatları değerlendirmemize olanak tanır (Said, 2014).

Profesyonel hemşirelik uygulamalarının önemli bir bileşeni olarak kabul edilen zaman yönetimi, iş yükü, zaman kısıtlamaları ve sınırlı bir sürede karar alma ihtiyacı nedeniyle büyük önem taşır ve etkili bir şekilde uygulanması gerekir. Bu beceri hemşirelerin işini kolaylaştırır ve görevlerini daha akılcıca yapmalarını sağlar. Ayrıca, hastalara daha iyi ve zamanında bakım sağlanmasının yanında hemşirelerin iş stresini azaltabilir ve yaşam kalitelerini artırabilir (Said, 2014). Aksi durumda hemşirelik prosedürleri, zaman yetersizliği nedeniyle unutulabilir veya hızlı bir şekilde yapılabilir, bu da hastaların yeterli bakım alamamalarına (Ebrahimi, Hosseinzadeh, Tefreshi ve Hosseinzadeh, 2014), hastanın hastanede kalış süresinin uzamasına ve dolayısıyla sağlık bakım maliyetine olumsuz yansımaları neden olabilir (Habib ve ark., 2018). Bununla birlikte çalışanların sürekli zaman baskısı altında çalışması onların tükenmişliğine yol açabilir (Ebrahimi ve ark., 2014).

Zaman yönetimi becerisi, hemşirelerin, kişisel ve profesyonel hedeflerine ulaşmaları, bakım süreçlerini etkin şekilde yönetmeleri ve nitelikli sağlık hizmeti sunabilmeleri için son derece önemlidir (Boduç ve Baykal, 2021). Ancak hemşirelerle yapılan bazı çalışmalarda, hemşirelerin zaman yönetimi konusunda orta düzeyde etkili oldukları belirlenmesine (Boduç ve Baykal, 2022; Yılmaz ve Temiz, 2023) rağmen zaman tuzaklarına yakalandıkları ve bu konuda eğitim almaları gerektiği belirlenmiştir (Boduç ve Baykal, 2022). Bir başka çalışmada, hemşirelerin boş zaman yönetimi toplam puanları ortalamaya yakın bulunmuştur (Bülbüloğlu, Özdemir, Kapıkıran ve Santaş, 2020). 40 yaş ve üzerinde, kadın, yönetici olan (Eroğlu ve Koca Kutlu, 2020) ve lisansüstü eğitim alan hemşirelerin ise (Eroğlu ve Koca Kutlu, 2020; Yılmaz ve Temiz, 2023) zaman yönetimi puanları daha yüksek saptanmıştır. Ayrıca hemşireler, zamanı etkin kullanma yöntemleri konusunda bilgilenip bu yöntemleri kullandıkça işten memnuniyetlerinde artış belirlenmiştir (Eroğlu ve Özgür, 2016). Bununla birlikte literatüre bakıldığında, son yıllarda ülkemizde zaman yönetimine ilişkin çalışmaların büyük ölçüde öğrenci hemşirelerle yürütüldüğü görülürken (Erzincanlı, Zaybak ve Khorshid, 2015; Uysal, Sözeri, Selen ve Bostanoğlu, 2017; Akyüz, Taşkın-Yılmaz ve Aldemir, 2020; Gündoğdu, Boztaş, Güler, Akbaba ve Varsoyoğlu, 2020; Konakçı, Gümüş ve Özdemir, 2022; Ateş ve ark., 2024), hemşirelerle yürütülen çalışmaların sayıca yetersiz kaldığı belirlenmiştir. Bu kapsamda yeni bir ölçme aracının kullanıldığı bu çalışmada, hemşirelerin zaman yönetimi ile ilgili görüşlerine ve onları etkileyen faktörlere ayrıntılı olarak yer verilmiştir. Zaman yönetiminin

temel bir gereklilik olduğu dikkate alındığında, çalışmanın yöneticilere ve hemşirelere daha etkili planlama ve yönetim stratejileri sunmada rehberlik edebileceği düşünülmektedir.

Amaç

Araştırma, hemşirelerin zaman yönetimine ilişkin tutumlarını ve etkileyen faktörleri belirlemek amacıyla yapılmıştır.

Araştırma Soruları

1. Hemşirelerin zaman yönetimine ilişkin tutumları nasıldır?
2. Hemşirelerin zaman yönetimine ilişkin tutumları demografik ve mesleki özelliklerine ve zaman yönetimine ilişkin görüşlerine göre farklılık göstermekte midir?
3. Hemşirelerin iş yerinde zamanlarını kötü kullanmalarına neden olan faktörler nelerdir?

Yöntem

Araştırmanın Tasarımı

Araştırma, tanımlayıcı ve kesitsel tasarımda gerçekleştirilmiştir.

Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini, Nisan 2024 yılında Doğu Karadeniz Bölgesinde bir üniversite hastanesinde çalışmakta olan 860 hemşire oluşturmuştur. Çalışmanın örneklemini ise G-power 3.1 programı kullanılarak Yılmaz ve Temiz'in çalışması (2023) referans alınıp %95 güven (1- α), %95 test gücü (1- β) ve 0,5408229 etki büyüklüğünde 208 hemşire olarak hesaplanmıştır. Bununla birlikte örneklem seçimi yapılmayıp çalışma, üniversite hastanesinde araştırmaya katılmaya gönüllü olan 266 hemşire ile tamamlanmıştır.

Veri Toplama Araçları

Veriler, Bilgi Formu ve Hemşirelerin Zaman Yönetimine İlişkin Tutum Ölçeği (HZYTÖ) ile yüzyüze görüşme tekniği ile toplanmıştır.

Bilgi Formu: Araştırmacılar tarafından geliştirilen form, hemşirelerin demografik (yaş, cinsiyet gibi) ve mesleki özellikleri (mesleki deneyim süresi, birimdeki pozisyonu gibi) ile zaman yönetimine ilişkin görüşlerini içeren 11 sorudan oluşmaktadır.

Hemşirelerin Zaman Yönetimine İlişkin Tutum Ölçeği (HZYTÖ):

Boduç tarafından (2021) geliştirilen ölçek 30 madde ve dört alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçekte ters puanlanan maddeler bulunmaktadır (17, 18, 19, 20, 21, 23, 24, 28). Beşli likert tipindeki ölçek, Hiç - 1, Nadiren - 2, Bazen - 3, Sık Sık - 4 ve Her Zaman - 5 şeklinde puanlanmaktadır. Ölçek toplamından elde edilen ortalama puanın 5'e yaklaşması zaman yönetimine ilişkin olumlu tutumu, 1' yaklaşması ise olumsuz tutumu göstermektedir. Ölçeğin geneli için iç tutarlılık katsayısı 0,90 olarak bulunurken (Boduç, 2021) bu çalışmada 0,81 olarak bulunmuştur.

Verilerin Değerlendirilmesi

Hemşirelerin demografik ve mesleki özelliklerini ve zaman yönetimine ilişkin görüşlerini belirlemek için ortalama, standart sapma, sayı (n), yüzde (%), minimum ve maksimum değerleri kullanılmıştır. Hemşirelerin zaman yönetimine ilişkin tutumlarını saptamak için

ortalama, standart sapma, minimum ve maksimum değerleri kullanılmıştır. Verilerin, normal dağılımı çarpıklık ve basıklık katsayıları (± 1) ile değerlendirilip normal dağılım gösterdiği belirlenmiştir (Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2016). Değişkenler ile ölçek puanlarının karşılaştırılmasında t test, Mann-Whitney U test, Kruskal-Wallis H test aralarındaki ilişkinin belirlenmesinde ise Pearson Koreasyon Analizi kullanılmıştır.

Araştırmanın Etik Yönü

İstanbul'daki bir üniversitenin etik kurulundan onay (Tarih: 25.03.2024 ve Sayı No: 2024/02) ve araştırmanın yapıldığı kurumdaki izin alınmıştır.

Araştırma öncesi hemşireler bilgilendirilerek onamları alınmıştır.

Bulgular

Hemşirelerin yaş ortalaması $35,26 \pm 8,74$ yıl olup %85,7'si kadın, %64,3'ü evli, %65,4'ü lisans mezunu ve %59,8'i hastane kliniklerinde çalışmaktadır. %11,3'ü yönetici hemşire pozisyonunda çalışan hemşirelerin yalnızca %7,9'u zaman yönetimi ile ilgili eğitim almıştır. Hemşirelerin %28,9'u zamanı etkin kullanmadığını ve bunun başlıca nedenlerini iş yoğunluğu ve nöbetler olarak belirtmiştir (Tablo 1).

Hemşirelerin %41,4'ü çevrenin dağınıklığını ve düzensizliğini, %43,6'sı mükemmeliyetçiliği, %43,6'sı hayır diyememeyi, %53'ü gereksiz,

Tablo 1: Hemşirelerin Demografik, Mesleki Özellikleri ve Zaman Yönetimi İle İlgili Görüşleri (n = 266)

Özellikler		Min-Maks	Ort ± SS	
Yaş		21-57	35,26 ± 8,74	
Mesleki deneyim süresi (yıl)		1-37	12,84 ± 8,49	
Haftalık ortalama çalışma saati		25-56	40,94 ± 2,80	
			%	
Cinsiyet	Kadın		228	85,7
	Erkek		38	14,3
Medeni durum	Evli		171	64,3
	Bekar		95	35,7
Öğrenim düzeyi	Sağlık Meslek Lisesi		37	13,9
	Ön Lisans		35	13,2
	Lisans		174	65,4
	Lisansüstü		20	7,5
Çalıştığı birim	Servis		159	59,8
	Yoğun Bakım		46	17,3
	Acil		23	8,6
	Ameliyathane		20	7,5
	Ayaktan tedavi birimleri		18	6,8
Pozisyon	Hemşire		236	88,7
	Yönetici Hemşire		30	11,3
Zaman yönetimi eğitimi	Eğitim alan		21	7,9
	Eğitim almayan		245	92,1
Zamanı etkili kullandığını düşünme	Evet		189	71,1
	Hayır		77	28,9
Zamanı etkin kullanamamanın başlıca nedenleri (n = 77)	İş yoğunluğu		30	11,3
	Nöbetlerden dolayı-Nöbetlerden dolayı uyku düzeni bozukluğu		18	6,8
	Zaman yetmiyor		8	3
	Plansızlık		6	2,2
	Uyku düzeni bozukluğu- Yorgunluk-Yorgunluk ve uyku düzeni bozukluğu		4	1,5
	Düzensiz hayat şartları		2	0,7
	İşleri ertelediğimden dolayı		2	0,7
	Mükemmeliyetçiliğimden dolayı-Çok ayrıntı ile uğraşmaktan		2	0,7
	Eksiklerin çok çıkmasından dolayı		1	0,4
	Ekstraların çok çıkmasından dolayı		1	0,4
	Sosyal medya		1	0,4
	Tükenmişlik		1	0,4
	Üşengeçlik		1	0,4

Ort: Ortalama; SS: Standart Sapma; Min: Minimum; Maks: Maksimum

yoğun kırtasiye/evrak işlerini, %57,1'i yoğun ve stresli ortamı, %57,5'i kaynak yetersizliğini (personel, malzeme vb.) iş yerinde zamanlarını kötü kullanmalarına neden olan öncelikli faktörler olarak belirtmiştir (Tablo 2).

Tablo 2: Hemşirelerin İş Yerinde Zamanını Kötü Kullanmalarına Neden Olan Faktörler (n = 266)

Faktörler*	n	%
Acelecilik, acele karar vermek	Evet 74 Hayır 192	27,8 72,2
Mükemmeliyetçilik, ayrıntılarla uğraşmak	Evet 116 Hayır 150	43,6 56,4
İşleri ertelemek	Evet 40 Hayır 226	15 85
Kararsızlık, belirsizlik	Evet 64 Hayır 202	24,1 75,9
Hayır diyememek	Evet 116 Hayır 150	43,6 56,4
Öncelikleri belirleyememek	Evet 30 Hayır 236	11,3 88,7
Eksik ve kötü iletişim (hasta, hasta yakınları, ekip üyeleri ile)	Evet 95 Hayır 171	35,7 64,3
Çevrenin dağınıklığı, düzensizlik	Evet 110 Hayır 156	41,4 58,6
Gereksiz toplantılar	Evet 43 Hayır 223	16,2 83,8
Gereksiz yoğun kırtasiye-evrak işleri	Evet 141 Hayır 125	53 47
Telefon görüşmeleri	Evet 82 Hayır 184	30,8 69,2
Kaynak yetersizliği (personel, malzeme vb.)	Evet 153 Hayır 113	57,5 42,5
Yoğun ve stresli ortam	Evet 152 Hayır 114	57,1 42,9

*Birden fazla seçenek işaretlenmiştir.

Hemşirelere göre HZYTÖ toplam ve Zamanı Planlama, Zamanı Etkili Kullanma, Zaman Tuzakları, Zaman Kullanımının Sonuçları alt boyut puanları sırasıyla; $3,78 \pm 0,33$; $4,17 \pm 0,51$; $4,33 \pm 0,51$; $2,23 \pm 0,76$; $3,82 \pm 0,41$ olarak saptanmıştır (Tablo 3).

Tablo 3. Hemşirelerin Zaman Yönetimine İlişkin Tutum Ölçeği Toplam ve Alt Boyut Puanlarının Dağılımı (n = 266)

Boyutlar	Madde sayısı	Min- Maks	Ort $\pm$ SS
Zamanı Planlama	8	2,38 - 5	$4,17 \pm 0,51$
Zamanı Etkili Kullanma	8	2,38 - 5	$4,33 \pm 0,51$
Zaman Tuzakları	5	1 - 4,60	$2,23 \pm 0,76$
Zaman Kullanımının Sonuçları	9	2,78 - 5	$3,82 \pm 0,41$
Hemşirelerin Zaman Yönetimine İlişkin Tutum Ölçeği (HZYTÖ) Toplam	30	2,80 - 4,73	$3,78 \pm 0,33$

Ort: Ortalama; SS: Standart Sapma; Min: Minimum; Maks: Maksimum

Araştırmada, yönetici hemşirelerin ($t = -1,985$, $p = 0,048$) ve zamanını etkin kullandığını düşünen hemşirelerin ($t = 5,269$, $p = 0,000$) HZYTÖ toplam puanları istatistiksel açıdan anlamlı şekilde daha yüksek bulunmuştur. Hemşirelerin çalıştığı kliniğine/birime göre hemşirelerin HZYTÖ toplam puanları istatistiksel açıdan anlamlı farklılık göstermiş ($\chi^2_{KW} = 14,486$; $p = 0,006$) yoğun bakımda çalışan hemşirelerin puanları acilde çalışan hemşirelerden daha yüksek bulunmuştur ($z = -3,358$; $p = 0,01$). Hemşirelerin cinsiyeti, medeni durumu, öğrenim düzeyi, zaman yönetimine ilişkin eğitim alma durumu ile ölçek puanları arasında ise anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p > 0,05$) (Tablo 4).

Tablo 4: Hemşirelerin Demografik, Mesleki Özellikleri ve Zaman Yönetimine İlişkin Görüşleri İle Ölçek Toplam Puanlarının Karşılaştırılması (n = 266)

Özellikler	r [†]	p
Yaş	0,110	0,073
Mesleki deneyim süresi	0,111	0,072
Haftalık ortalama çalışma saati	-0,064	0,298
HZYTÖ Toplam		
Cinsiyet	n	Ort $\pm$ SS
Kadın	228	$3,78 \pm 0,32$
Erkek	38	$3,79 \pm 0,36$
t [‡]		-0,071
p		0,943
Medeni Durum		Ort $\pm$ SS
Evli	171	$3,80 \pm 0,33$
Bekar	95	$3,75 \pm 0,32$
t [‡]		1,184
p		0,237
Öğrenim düzeyi		Ort $\pm$ SS
SML-Ön lisans	72	$3,81 \pm 0,30$
Lisans-Lisansüstü	194	$3,77 \pm 0,34$
t [‡]		0,913
p		0,362
Çalıştığı birim		Ortanca (Ç1 - Ç3)
Servis ¹	159	$3,77(3,60 - 4)$
Yoğun Bakım ²	46	$3,87(3,67 - 4,13)$
Acil ³	23	$3,63(3,53 - 3,77)$
Ameliyathane ⁴	20	$3,68(3,54 - 3,80)$
Ayaktan tedavi birimleri ⁵	18	$3,83(3,63 - 4,18)$
χ^2_{KW}		14,486
p		0,006
		2>3
Pozisyon		Ort $\pm$ SS
Hemşire	236	$3,77 \pm 0,33$
Yönetici hemşire	30	$3,90 \pm 0,33$
t [‡]		-1,985
p		0,048
Zaman yönetimi eğitimi		Ortanca (Ç1 - Ç3)
Eğitim alan	21	$3,73(3,58 - 4,20)$
Eğitim almayan	245	$3,77(3,60 - 3,97)$
z		-0,090
p		0,928
Zamanı etkili kullandığını düşünme		Ort $\pm$ SS
Evet	189	$3,85 \pm 0,32$
Hayır	77	$3,63 \pm 0,30$
t [‡]		5,269
p		0,000

†r: Pearson Korelasyon Katsayısı; Ort: Ortalama; SS: Standart Sapma; Ç1: Birinci çeyrek; Ç3: Üçüncü çeyrek; t[‡]: Bağımsız gruplar t testi; χ^2_{KW} : Kruskal-Wallis H testi; z^{||}: Mann-Whitney U testi; HZYTÖ: Hemşirelerin Zaman Yönetimine İlişkin Tutum Ölçeği; **p < 0,05**

Tartışma

Hemşirelerin zaman yönetimine ilişkin tutumlarını ve etkileyen faktörleri belirlemek amacıyla yapılan çoğunluğunu kadın, evli ve lisans mezunu hemşirelerin oluşturduğu bu çalışmada; hemşirelerin çoğunluğu zamanlarını etkili kullandığını düşünürken yaklaşık her üç hemşireden biri zamanını etkili kullanamadığını bunun başlıca nedeninin nöbetler ve iş yoğunluğu olduğunu belirtmiştir. Çalışmada ölçek puanları değerlendirildiğinde ise hemşirelerin zaman yönetimine ilişkin tutumlarının genel olarak olumlu/yüksek olduğu ve alt boyutlar arasında en yüksek puanı zamanı etkili kullanma alt boyutunun aldığı görülmüştür. Bazı çalışmalarda ise hemşirelerin zamanlarını orta düzeyde verimli kullandıkları belirlenmiştir (Boduc ve Baykal, 2022; Yılmaz ve Temiz, 2023). Bununla birlikte Zyoud (2023) çalışmasında hemşirelerin zaman yönetiminde iyi olduklarını belirtirken, Boduc ve Baykal çalışmasında (2022) bu becerilerin yetersizliğine işaret etmiştir. Bu kapsamda hemşirelerin zaman yönetim becerilerinin değerlendirilip iyileştirme çalışmalarına gerek vardır.

Hemşirelik, etkili zaman yönetimi gerektiren bir meslektir; hasta bakımını sürdürebilmek, meslektaş ve yöneticilerle etkili iletişim kurmak, günlük görevleri önceliklendirmek ve beklenmedik durumlara uyum sağlamak zorunludur. Yetersiz zaman yönetimi, hasta bakımında gecikmelere, hata riskinin artmasına ve mesleki tatminin azalmasına neden olabilir. Bu yüzden hemşirelerin planlama, önceliklendirme ve esneklik becerilerini geliştirerek daha verimli çalışmaları kritik bir gerekliliktir. Hemşireler için zaman yönetimi stratejilerini öğrenmek, stresin azalmasına ve iş-yaşam dengesinin sağlanmasına katkı sağlayabilir (Nayak, 2018). Bu doğrultuda, hemşirelerin zaman yönetim becerilerini geliştirmelerine yönelik stratejiler belirlenmiştir. Leis ve Anderson (2020), hemşirelerin işe zamanında ve hazırlıklı gelmelerini, yazılı ve yüz yüze güvenli teslim raporları için standartlaştırılmış araçlar kullanmalarını, vardiya başlangıcında hastaları kontrol etmelerini ve hasta bakımında sistematik bir yaklaşım benimsemelerini önermiştir. Benzer şekilde Özdemir ve Baran'ın (2024) çalışmasında da hasta teslimini engelleyen durumlar arasında zaman kısıtlarının %90,4 oranıyla ikinci sırada yer aldığı ve teslimlerin çeşitli nedenlerle kesintiye uğradığı saptanmış, araştırmacılar, harcanan zamanı azaltmak ve aktarılan bilgilerin tam ve eksiksiz olmasını sağlamak amacıyla standart kayıt formlarının kullanılmasının ve bu kayıtların elektronik kayıt sistemine aktarılmasının önemini vurgulamışlardır. Ayrıca ilaçlar hakkında bilgi sahibi olma, hasta kayıtlarını düzenli inceleme, doktor orderlerini takip etme, doktor rutinlerini öğrenme, soruları ve gerekli bilgileri önceden hazırlama, test ve tedavi planlaması yapma ve vardiya sonunda etkili bir hasta teslimi gerçekleştirme, mola verme ve gerektiğinde yardım isteme gibi uygulamalar, etkili zaman yönetimini destekleyen kritik adımlardır (Leis ve Anderson, 2020).

Çalışmada hemşirelerin zamanı verimsiz kullanmalarına neden olan faktörler incelendiğinde; literatürle benzer şekilde (Sabuncuoğlu ve ark., 2016; Tutar, 2020; Vatan ve Çamveren, 2023) mükemmeliyetçilik, "hayır" diyememe, çevresel dağınıklık, düzensizlik, gereksiz veya yoğun kırtasiye/evrak işleri, stresli ve yoğun ortam ile kaynak yetersizliği gibi faktörlerin öne çıktığı görülmektedir. Bu bulgularla uyumlu olacak şekilde Eroğlu ve Özgür (2016), hemşirelere en

çok zaman kaybettiren işleri; hasta yakınlarıyla iletişim, formların doldurulması, malzeme ve personel eksikliği ile telefon görüşmeleri olarak belirtmiştir. Ferreira Aydoğdu (2024) ise hemşire sayısının yetersizliğinin, iş yükünün artmasının, beklenmedik durumların ortaya çıkmasının, düzensizlik ve dikkat dağıtıcı unsurların, Habib ve arkadaşları (2018) personel eksikliğinin zaman yönetimini olumsuz etkilediğini saptamıştır.

Zaman yönetimi kapsamında hemşirelerin karşılaştığı zorlukları en aza indirmek ve hasta bakım kalitesini artırmak adına yöneticilere ve hemşirelere önemli sorumluluklar yüklenmektedir. Yöneticiler, hemşireler için sağlıklı çalışma ortamı standartlarını kurumlarında uygulayarak hemşire işgücü planlamasını, hasta ve hemşire ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde yapabilir, kaliteli bakım için uygun çalışma ortamı ve yeterli ekipman sağlayabilir (Kocaman ve ark., 2018). Bunun yanı sıra yalın yönetim yaklaşımlarından 5S'in kullanılması ile çalışma ortamları düzenli, güvenli ve verimli hale getirilerek, maliyet etkin ve zamanında kaliteli bir hizmet sunumu desteklenebilir (Akgün, 2015; Singh, Padhy, Kumar, Solanki ve Gupta, 2022). Kurumsal politikalar, kurallar ve düzenlemelerin netliği ve ulaşılabilirliği sağlanarak zaman yönetimi iyileştirilebilir (Saleh ve El Shazly, 2020). Hemşireler önceliklendirme ve not alma yoluyla faaliyetleri planlayarak, yaptıkları işe odaklanarak ve organizasyon yeteneklerini kullanarak (Ferreira Aydoğdu, 2024), çalıştığı ortamı düzenli ve temiz tutarak, öncelikli ve zorunlu işleri erken saatlerde bitirerek, eylemlerini küçük parçalara bölerek (Vatan ve Çamveren, 2023), işleri ertelemekten kaçınarak, iletişim araçlarını verimli kullanarak, gereksiz işleri azaltarak, yetki devri ve etkili toplantılar ile iş akışlarını kolaylaştırabilirler (Boduc ve Baykal, 2021).

Bunların yanı sıra hemşirelerin zaman yönetimleri üzerinde mesleki özelliklerin de etkisi olabileceği dikkate alınmalıdır. Yürütülen çalışmada, acilde çalışan hemşirelere göre yoğun bakımda çalışan hemşirelerin zaman yönetimi puanları daha yüksek bulunmuştur. Bu durum acile göre yoğun bakımda hasta sirkülasyonunun daha az olması, hastaların yoğun bakımda daha uzun süre yatması veya çalışma ortamının daha statik olup işlerin daha önceden öngörülüp planlanabilmesinden kaynaklanabilir.

Yürütülen çalışmada, hemşirelerin pozisyonları da zaman yönetimlerini etkilemiştir. Hemşirelere göre yönetici hemşirelerin zaman yönetimine ilişkin puanları, bazı çalışma sonuçları ile örtüşecek şekilde daha yüksek bulunmuştur (Eroğlu ve Koca Kutlu, 2020; Zyoud, 2023). Bu durum mesleki deneyimi fazla olan hemşireler arasından seçilen yönetici hemşirelerin yıllar içerisinde daha çok planlama, koordine etme ve karar alma süreçleri ile ilgilenmeleri, önceliklendirme ve kriz yönetimi becerilerinin daha gelişmiş olmasından kaynaklanabilir. Yönetici hemşirelerin zaman yönetimi becerilerinin iyi oluşu kurumlar açısından arzu edilen bir durum olmakla birlikte bu becerilerin yönetici hemşirelerin karşılaştıkları sorunlar ile baş etmesinde, hemşirelerin motivasyonunu artırmada ve bakım kalitesinin iyileştirilmesinde etkili olabileceği belirtilmektedir (Tofighi ve ark., 2022). Orta düzey hemşire yöneticilerin zaman yönetimi stratejilerinin incelendiği çalışmalarda, önceliklendirme ve iş delege etmenin hemşire yöneticiler arasında en sık kullanılan ve başarılı iki zaman yönetimi stratejisi olduğu belirtilmektedir (Filomeno ve ark., 2023; Qtait, 2023).

Çalışmada zamanı etkin kullandığını düşünen hemşirelerin zaman yönetimi puanları daha yüksek bulunmuştur. Bu sonuç zaman yönetimi konusunda farkındalık düzeyi yüksek olan hemşirelerin, bu becerilerini daha etkin kullandıklarını ve bu durumun zaman yönetimi puanlarına yansıdığını göstermektedir. Zaman yönetimi becerileri gelişmiş bireyler, işlerini planlama, önceliklendirme ve zamanı verimli kullanma konularında daha bilinçli hareket edebilirler.

Çalışmaya katılan hemşirelerin çoğunluğu, bazı araştırma sonuçlarında olduğu gibi zaman yönetimi konusunda herhangi bir eğitim almamıştır (Saleh ve El Shazly, 2020; Boduç ve Baykal, 2022; Yılmaz ve Temiz, 2023). Oysa zaman yönetimi kurslarına katılmanın zaman kaybı aktivitelerini azaltmada ve becerileri geliştirmede etkili olabileceği (Zyoud, 2024), zaman yönetimi eğitiminin, hemşirelerin görevlerini yerine getirmek ve önceliklendirmek için gerekli zamanı düzenlemelerine yardımcı olduğu vurgulanmaktadır (Vizeshfar, Rakhshan, Shirazi ve Dokoohaki, 2022). Eğitimin etkinliğini artırmak için uygulamalı çalışmalar, mentorluk ve sürekliliği olan programların tasarlanması önem arz etmektedir.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Doğu Karadeniz Bölgesindeki yalnızca bir üniversite hastanesinde çalışan hemşirelerin görüşleri ve araştırmanın örneklemini ile sınırlıdır. Bu açıdan çalışma, daha büyük örneklemelerde, kamu ve özel hastanelerde çalışılabilir.

Sonuç

Hemşirelerin zaman yönetimine ilişkin tutumları ile ilgili araştırma sonucunda, hemşirelerin zaman yönetimine ilişkin tutumlarının genel olarak olumlu olmasına rağmen, öncelikle kaynak yetersizliğini zamanlarını kötü kullanmada etkili olan faktör olarak belirtmişlerdir. Her üç hemşireden biri zamanını etkili kullanmadığını düşündüğünü, bunun başlıca nedeninin ise nöbetler ve iş yoğunluğu olduğunu belirtmiştir. Bu kapsamda hemşirelere zaman yönetimi ve iş yaşam dengesini sağlamaya yönelik eğitimlerin verilmesi, "hemşire iş yükü" ve "uygun fiziki koşullar ve yeterli araç-gereci" içeren sağlıklı çalışma ortamı standartlarına yönelik kurumlarda iyileştirmeler yapılması, hemşirelerin zamanını ve emek gücünü etkili kullanmasını sağlayan 5S gibi yalın yönetim yaklaşımlarından yararlanılması önerilmektedir.

Etik Kurul: Bu çalışma için etik kurul onayı İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Etik Kurulu'ndan alınmıştır (Tarih: 25.03.2024 ve Sayı No: 2024/02).

Yazarların Katkı Düzeyleri: Çalışma Fikri (Konsepti) ve Tasarımı – SKÖ, KÖK, ZÖ, HÖ, ANB; Veri Toplama / Literatür Tarama – SKÖ, KÖK, ZÖ; Verilerin Analizi ve Yorumlanması – SKÖ, KÖK, ZÖ, HÖ, ANB; Makalenin Hazırlanması – SKÖ, KÖK, ZÖ, HÖ, ANB; Yayınlanacak Son Haline Onay Verilmesi – SKÖ, KÖK, ZÖ, HÖ, ANB.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazarlar, çıkar çatışması olmadığını beyan etmişlerdir.

Finansal Destek: Yazarlar, bu çalışma için finansal destek almadıklarını açıklamışlardır.

Teşekkür: Araştırmacılar, araştırmaya gönüllü olarak katılan tüm hemşirelere teşekkür etmektedir.

Kaynakça

- Akgün, S. (2015). Sağlık hizmetlerinde yalın yönetim "5S" yaklaşımının uygulanması. *Sağlık Akademisyenleri Dergisi*, 2(1), 1-7.
- Akyüz, M., Taşkın Yılmaz, F. ve Aldemir, K. (2020). Zaman yönetim becerilerinin akademik başarı ile ilişkisi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(73), 414-424. doi: 10.17755/esosder.579867
- Ateş, N., Çakar, B., Yılmaz, İ., Oral, E., Arzik, Y. E., Kahkeci, M. E. ve Uzun, E. (2024). Hemşirelik bölümü öğrencilerinin zaman yönetimi becerilerinin belirlenmesi. *Sağlık ve Hemşirelik Yönetimi Dergisi*. 11(3), 604-613. doi: 10.54304/SHYD.2024.67799
- Boduç N. (2021). *Hemşirelerin zaman yönetimine ilişkin tutum ölçeğinin geliştirilmesi* [Yayınlanmamış Doktora Tezi]. İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Hemşirelikte Yönetim Anabilim Dalı. İstanbul.
- Boduç, N. ve Baykal, Ü. (2022). Factors affecting nurses' time management. *Journal of Health and Nursing Management*, 9(3), 438-448. doi: 10.54304/SHYD.2022.57984
- Boduç, N. ve Baykal, Ü. (2021). Hemşirelerde zaman yönetiminin önemi. *Sağlık ve Hemşirelik Yönetim Dergisi*, 8(1), 125-131. doi: 10.5222/SHYD.2021.40316
- Bülbüloğlu, S., Özdemir, A., Kapıkıran, G., & Sarıtaş, S. (2020). The effect of nomophobic behavior of nurses working at surgical clinics on time management and psychological well-being. *Journal of Substance Use*, 25(3), 318-323. doi: 10.1080/14659891.2019.1692926
- Çokluk, Ö., Şekercioğlu G. ve Büyükoztürk Ş. (2016). *Sosyal bilimleri için çok değişkenli istatistik SPSS ve LISREL uygulamaları (4.bs)*. Ankara: PEGEM Akademi.
- Ebrahimi, H., Hosseinzadeh, R., Tefreshi, M. Z., & Hosseinzadeh, S. (2014). Time management behaviors of head nurses and staff nurses employed in Tehran Social Security Hospitals, Iran in 2011. *Iranian Journal of Nursing And Midwifery Research*, 19(2), 193-198.
- Eroğlu, Ç. ve Koca Kutlu, A. (2020). Hemşirelerde internet bağımlılığı ve zaman yönetimi ilişkisinin belirlenmesi. *Celal Bayar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 7(2), 110-116. doi: 10.34087/cbusbed.589336
- Eroğlu, S. ve Özgür, G. (2016). Bir üniversite hastanesinde çalışan servis ve yoğun bakım hemşirelerinde zaman yönetimi. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 5(1), 12-22.
- Erzincanlı, S., Zaybak, A. ve Khorshid, L. (2015). Hemşirelik öğrencilerinin sağlıklı yaşam biçimi davranışları ve zaman yönetimi becerileri. *Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 31(2), 8-25.
- Ferreira Aydoğdu A.L. (2024). Perspectives of nurse leaders regarding time management in nursing: Qualitative research. *Journal of Health and Nursing Management*, 11(2), 372-382. doi: 10.54304/SHYD.2024.60024
- Filomeno, L., Di Muzio, M., Tartaglini, D., Gigliello, M., Di Mario, S., Forte, D., & Ivziku, D. (2023). A rapid review of time management strategies among nurse managers. *Clinical Therapeutics*, 174(1), 75-79. doi: 10.7417/CT.2023.2500
- Gündoğdu, F., Boztaş, E. N., Güler, E., Akbaba, A. ve Varsoyoğlu, S. (2020). Hemşirelik bölümü öğrencilerinin zaman yönetim becerileri ve sosyal medya bağımlılık düzeylerinin belirlenmesi. *KTO Karatay Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 1(2), 5-16.
- Habib, A., Afzal, M., Hussain, M., Naseer, A., Habib, T., & Gilani, S. A. (2018). Factors effecting time management of professional nurses' at public hospital, Lahore. *International Journal of Sociology*, 5(3), 231-235. doi: 10.3126/ijssm.v5i3.20606
- Kocaman, G., Arslan Yürümezoğlu, H., Uncu, S., Türkmen, E., Göktepe, N. ve Seren-İntepeler, Ş. (2018). Türkiye'de hemşireler için sağlıklı çalışma ortamı standartlarının geliştirilmesi. *Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi*, 15(1), 30-38. doi: 10.5222/HEAD.2018.030
- Konakçı, G., Gümüş, C. ve Özdemir, U. (2022). Hemşirelik öğrencilerinin covid-19 pandemi döneminde zaman yönetimi becerilerinin incelenmesi. *Izmir Democracy University Health Sciences Journal*, 5(2), 456-466. doi: 10.52538/iduhs.1149700
- Leis, S. J., & Anderson, A. (2020). Time management strategies for new nurses. *The American Journal of Nursing*, 120(12), 63-66. doi: 10.1097/01.NAJ.0000724260.01363.a3
- Nayak, S. G. (2018). Time management in nursing-hour of need. *International Journal of Caring Sciences*, 11(3), 1997-2000.
- Özdemir, H. ve Baran, L. (2024). Vardiya aralarında hemşirelerin hasta teslimlerinin incelenmesi: bir durum analizi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 15(2), 236-245. doi: 10.22312/sdusbed.1483013
- Qtait, M. (2023). Systematic review of time management practices among nurse managers. *Africa Journal of Nursing and Midwifery*, 25(2), 1-11. doi: 10.25159/2520-5293/13507
- Sabuncuoğlu, Z., Kaymaz, K. ve Paşa M. (2016). Zaman yönetimi. Bursa: Aktüel.
- Said, N. B. (2014). Time management in nursing work. *International Journal of Caring Sciences*, 7(3), 746-749.
- Saleh, N., & El Shazly, E. (2020). Effect of time management training program on nurses' daily time wasters. *Assiut Scientific Nursing Journal*, 8(23), 1-9. doi: 10.21608/asnj.2021.51557.1083
- Singh, M., Padhy, M., Kumar, S., Solanki, H.K., & Gupta, R. K. (2022). Implementation of 5S management method for lean healthcare in clinical biochemistry laboratory of a government hospital in India. *International Journal of Health Sciences*, 6(S3), 12124-12135. doi: 10.53730/ijhs.v6nS3.9489
- Tofighi, M., Tırgari, B., Ghomian, Z., Safari, M., Bazayr, J., Mohammadi, E., ... & Safarpour, H. (2022). Time management behaviors and emotional intelligence in head nurses in emergency and intensive care units. *Creative Nursing*, 28(1), 29-35. doi: 10.1891/CRNR-D-20-00087
- Tutar, H. (2020). Zaman Yönetimi (5.bs). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Uysal, N., Sözeri, E., Selen, F. ve Bostanoğlu, H. (2017). Hemşirelik bölümü öğrencilerinin zaman yönetimi becerileri ve yaşam doyumlarının belirlenmesi. *GOP Taksim EAH JAREN*, 3(1), 30-36. doi: 10.5222/jaren.2017.030
- Vatan, F. ve Çamveren H. (2023). İletişim yönetimi. Ü Tatar-Baykal, ve E. Ercan-Türkmen. (Ed.), *Hemşirelikte yönetim içinde* (s.97-128). İstanbul: Akademi Basın Yayıncılık.
- Vizeshfar, F., Rakhshan, M., Shirazi, F., & Dokoohaki, R. (2022). The effect of time management education on critical care nurses' prioritization: a randomized clinical trial. *Acute And Critical Care*, 37(2), 202-208. doi: 10.4266/acc.2021.01123

Yılmaz, G. ve Temiz, G. (2023). Hemşirelerin zaman yönetimi konusundaki başarı düzeylerinin değerlendirilmesi. *Sağlık Akademisyenleri Dergisi*, 10(1), 36-48. doi: 10.52880/sagakaderg.1174760

Zyoud, R. N. (2023). Factors influencing time management skills among nurses in North West Bank, Palestine. *BMC Nursing*, 22, 386. doi: 10.1186/s12912-023-01560-x

Zyoud, R. N. (2024). Factors contributing to time-wasting activities among palestinian nurses: a cross-sectional study. *Journal of Nursing Management*, 1-8. doi: 10.1155/2024/6480929